

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าในเรื่องแนวทางการจัดให้มีการตรวจสอบดุลพินิจการไต่ถามข้อพิพาทของพนักงานสอบสวนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้สามารถเข้าใจถึงแนวคิดต่างๆที่ได้มีการนำมาใช้ในการบัญญัติกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจการไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาของพนักงานสอบสวนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สามารถนำมาวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องในประเทศไทย เพื่อที่จะนำมา ปรับปรุง เพิ่มเติม บทบัญญัติต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องได้กล่าว ซึ่งก็คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. ที่ประเทศไทยบังคับใช้และกำลังจะบังคับใช้ในปัจจุบัน ปรากฏว่าเมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้น กฎหมายให้อำนาจแก่พนักงานสอบสวนในการไต่ถามข้อพิพาทระหว่างผู้เสียหายและผู้ต้องหาได้ โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางหรือคณะกรรมการเข้ามาเป็นผู้ทำการไต่ถาม ซึ่งมีผลดีมากกว่าผลเสีย คือลดการนำคดีขึ้นสู่ศาล ประหยัดเวลา และงบประมาณภาครัฐ ทำให้ผู้เสียหายได้รับ โอกาสในการเยียวยาโดยเร็วและหากสามารถตกลงกันได้ในระดับสอบสวน ถือเป็นผลดีต่อตัวผู้กระทำความผิดที่ไม่ต้องมีประวัติการต้องหาคดีติดตัว ทำให้ทุกฝ่ายต่างได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าควรที่จะมีการกำหนดประชาชนในชุมชนมาทำหน้าที่ไต่ถามข้อพิพาทโดยแต่งตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะ แยกจากพนักงานสอบสวนที่ปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ เพราะพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการสอบสวน สืบหาพยานหลักฐาน รวมถึงการใช้มาตรการบังคับ การจับ ควบคุม และปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งอาจจะเป็นปัญหาให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบได้ หากมีประชาชนในชุมชนเข้ามาเพื่อตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ในการไต่ถามข้อพิพาทของพนักงานสอบสวนก็จะทำให้การปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการไต่ถามข้อพิพาทนั้นต้องคำนึงถึงหลักกฎหมาย ความถูกต้อง ความชอบธรรม จรรยาบรรณพนักงานสอบสวน เป็นสำคัญ เพราะหากขาดซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว จะเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ

ย่อมเกิดความเดือนร้อนเสียหายไม่เฉพาะผู้ถูกกล่าวหาเองเท่านั้น แต่ยังรวมถึงญาติพี่น้องของบุคคลเหล่านั้นอีกด้วย

การใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนนั้น ทำให้เกิดปัญหาหรือข้อสงสัยตามมาโดยเฉพาะในการดำเนินคดีภายใต้รูปแบบของรัฐสวัสดิการ หรือการดำเนินคดีแบบเป็นทางการ ในสภาพที่รัฐหรือประเทศมีการปกครองแบบรวมศูนย์ และการรักษากฎหมายเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดความมั่นคงและความเป็นแบบแผนเดียวกัน การที่พยายามเข้าไปควบคุมและมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของประชาชนและชุมชนเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐกลายเป็นข้อจำกัดของประเทศไทยอย่างมาก เนื่องจากเกิดปัญหาในทางปฏิบัติที่เกิดจากกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของประชาชนเป็นกิจกรรมที่มีความหลากหลายซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงเกิดความจำเป็นต้องให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองหรือฝ่ายบริหาร ในการใช้ดุลยพินิจตัดสินใจให้ความยุติธรรมเป็นเฉพาะกรณีไป อย่างไรก็ตามการใช้อำนาจดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนที่ไม่มีการควบคุมย่อมมีความยุติธรรมแฝงอยู่ เพราะอำนาจที่มีอย่างกว้างขวางมากย่อมมีแนวโน้มจะนำไปสู่การใช้อำนาจตามอำเภอใจ หรือการใช้อำนาจในทางที่ผิดอยู่เสมอ ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับเจตนารมณ์ของการดำเนินคดี 2 ประการ คือ การคุ้มครองรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และการประกันสิทธิมูลฐานของบุคคล

โดยเจตนารมณ์ในส่วนของ การประกันสิทธิมูลฐานของบุคคลถือว่าเป็นพื้นฐานอันจะขาดเสียมิได้ สำหรับการดำเนินคดีแบบที่เป็นทางการในสังคมอารยะการใช้ดุลยพินิจทางกฎหมาย ต้องรักษาไว้ซึ่งพื้นฐานในการประกันสิทธิมูลฐานของบุคคล และการมีส่วนร่วมของชุมชน ก็ต้องอาศัยการใช้ดุลยพินิจที่ต้องใช้พิจารณาตามหลักเกณฑ์และข้อพิจารณาที่เป็นเหตุผลเป็นวิทยาศาสตร์และเป็นธรรมจากการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยเช่นกัน

ดังนั้นการใช้ดุลยพินิจทางกฎหมายของพนักงานสอบสวนในกระบวนการยุติธรรม ถึงเวลาแล้วที่จะเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวนให้มากขึ้นจากการรวบรวมสภาพปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีทางกฎหมายแบบเป็นทางการแต่เพียงฝ่ายเดียวในกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งระบบและโครงสร้างในเรื่องการอำนวยความยุติธรรม การเข้าถึงความยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิในระบบงานยุติธรรมที่สะท้อนออกมา

เป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาการใช้ดุลพินิจและการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาเชิงโครงสร้างและการใช้อำนาจ ปัญหาเชิงโครงสร้างทางวัฒนธรรมและระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทย

กล่าวโดยสรุป ต้นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพปัญหาดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด จึงอยู่ที่ปัญหาความเป็นระบบและแบบพิธีการที่ไม่สัมฤทธิ์ผลต่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการอำนวยความสะดวกธรรมชาติได้อย่างแท้จริง ซึ่งแต่ละหน่วยงานในระบบงานยุติธรรมกระแสหลักของไทยก็มีลักษณะเป็นองค์กรอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ทำให้ขาดความร่วมมือและการประสานงานระหว่างองค์กรต่างๆ ในระบบงานยุติธรรม โดยภาพรวมอย่างเป็นเอกภาพได้ ส่งผลทำให้หน่วยงานในระบบเกิดการแข่งขันสร้างอาณาจักร ขาดการเรียนรู้อาชญากรรมอย่างเป็นระบบ มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับผู้กระทำผิด เน้นการใช้อำนาจควบคุมเป็นหลัก ทำให้พนักงานสอบสวนมุ่งยึดการปฏิบัติหน้าที่สั่งตั้งข้อหาเห็นควรสั่งฟ้องไว้ก่อนเป็นสำคัญ จึงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจการไต่ถามข้อพิพาทของพนักงานสอบสวน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจากผลที่กระบวนการยุติธรรมโดยรัฐยึดเพียงแต่หลักการมุ่งเน้นให้ดำเนินคดีแบบเป็นทางการเสียมากกว่ามุ่งเปิดโอกาสให้มีการไต่ถามข้อพิพาทกันนั่นเอง

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจการไต่ถามข้อพิพาทของพนักงานสอบสวน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะบางประการเพื่อจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง ควรกำหนดให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวนลงในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หากกฎหมายของประเทศไทยกำหนดให้มีการตรวจสอบการทำงาน of พนักงานสอบสวน โดยผู้บังคับบัญชาระดับสูงผู้มีประสบการณ์ในการไต่ถามข้อพิพาทคดีอาญาของพนักงานสอบสวนและการกำหนดให้องค์กรอื่นๆ เช่น ศาล คณะกรรมการตรวจสอบการไต่ถามข้อพิพาท ก็จะทำให้การสอบสวนเกิดความโปร่งใส เมื่อมีการกำหนดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวน และพนักงานสอบสวนจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนเข้าไปมีบทบาท หรือมีส่วนร่วม

ในการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนถือว่าเป็นการป้องกันการใช้อำนาจโดยฝ่ายเดียวของพนักงานสอบสวนได้

ประการที่สอง ควรให้มีการผลักดันร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. เพราะเป็นการกำหนดแนวทางการสมานฉันท์เพื่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทำให้ผู้เสียหายและผู้ต้องหานั้นมีโอกาสประนีประนอมยอมความกันมากขึ้น เมื่อผู้ต้องหาสำนึกผิดและยินยอมปรับพฤติกรรม ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาและได้รับการชดเชยค่าเสียหายโดยรวดเร็วทันทั่วทั้ง อันเป็นผลดีต่อคู่กรณีและเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่า สามารถลดระยะเวลาและความยุ่งยากและซับซ้อนในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมของคู่กรณี ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน ลดการทุจริตของพนักงาน และลดงบประมาณภาครัฐ รวมทั้งส่งผลให้ประชาชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความยุติธรรม

ประการที่สาม ควรให้มีการตรวจสอบการไกล่เกลี่ยของพนักงานสอบสวนโดยหน่วยงานภายนอกองค์กร เช่น การตรวจสอบโดยศาล ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียไม่พอใจผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีอาญาของพนักงานสอบสวนก็สามารถร้องขอต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาได้ โดยให้ยื่นเป็นคำร้องต่อศาลภายใน 30 วัน นับแต่ได้รับแจ้งผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา และการตรวจสอบโดยคณะกรรมการตรวจสอบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา โดยเฉพาะ ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญานั้นเป็นผู้มีอำนาจตรวจสอบความถูกต้องของคำสั่งไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา ซึ่งมีกรณีที่คณะกรรมการดังกล่าวจะตรวจสอบได้คือกรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้เสียในคดีที่มีคำสั่งไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาให้ทำการตรวจสอบคำสั่งไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา อีกทั้งควรกำหนดให้ประชาชนหรือชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้ดุลยพินิจของพนักงานสอบสวน เพราะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนนั้น เป็นแบบทางการแต่เพียงฝ่ายเดียว คือ พนักงานสอบสวนเป็นผู้มีอำนาจเพียงฝ่ายเดียว ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทั้งระบบ และโครงสร้างในเรื่องการอำนวยความยุติธรรม การเข้าถึงความยุติธรรม และการคุ้มครองสิทธิในระบบงานยุติธรรมที่สะท้อนออกมาเป็นรูปธรรมไม่ว่าจะเป็นเรื่องปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจสั่งคดีของพนักงานสอบสวน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองในการกระทำความผิดในหน้าที่ ซึ่งถือเป็นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อเป็นตัวช่วยกระบวนการ

ยุติธรรมในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของพนักงานสอบสวนอีกส่วนหนึ่ง โดยกำหนดเพิ่มเติมไว้ในร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญา พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติชะลอการฟ้อง พ.ศ. เพื่อเป็นการป้องกันมิให้พนักงานสอบสวนใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ และจะทำให้กฎหมายในประเทศไทยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น